

RÀO CẢN ĐỐI VỚI KINH TẾ TƯ NHÂN KHI THAM GIA KINH TẾ TUẦN HOÀN

VŨ THỊ THU HÀNG*

Trong bối cảnh các thách thức môi trường gia tăng và tài nguyên thiên nhiên ngày càng cạn kiệt, kinh tế tuần hoàn đã và đang nổi lên như một xu hướng tất yếu nhằm thay thế cho mô hình kinh tế tuyến tính truyền thống. Kinh tế tuần hoàn không chỉ mang lại lợi ích về môi trường mà còn mở ra những cơ hội cho đổi mới sáng tạo và phát triển bền vững. Việt Nam cũng như nhiều quốc gia khác đã đạt được một số kết quả bước đầu trong quá trình chuyển đổi sang kinh tế tuần hoàn nhưng vẫn còn gặp nhiều rào cản, đặc biệt là đối với khu vực kinh tế tư nhân. Việc nhận diện và tháo gỡ các rào cản này là điều kiện tiên quyết để hỗ trợ kinh tế tư nhân chuyển dịch mô hình sản xuất - kinh doanh theo hướng kinh tế tuần hoàn. Bài viết góp phần làm rõ các rào cản chủ yếu đang ảnh hưởng đến mức độ tham gia của kinh tế tư nhân vào kinh tế tuần hoàn; đồng thời, đề xuất một số giải pháp nhằm tháo gỡ.

Từ khóa: Kinh tế tuần hoàn; kinh tế tư nhân; chuyển đổi xanh; phát triển bền vững; tháo gỡ rào cản.

In the context of escalating environmental challenges and increasing depletion of natural resources, the circular economy has emerged as an inevitable trend to replace the traditional linear economic model. It not only delivers environmental benefits but also creates opportunities for innovation and sustainable development. Vietnam, like many other countries, has achieved some initial results in the transition toward a circular economy; however, numerous barriers remain, particularly for the private sector. Identifying and removing these barriers is a prerequisite for supporting the private sector in transforming production and business model toward a circular economy. This article seeks to clarify the major barriers affecting the level of private sector participation in the circular economy and proposes several solutions to address these obstacles.

Keywords: Circular economy; private sector; green transition; sustainable development; removal of barriers.

NGÀY NHẬN: 22/8/20258

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 29/11/2025

NGÀY DUYỆT: 16/12/2025

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.359.2025.1370>

1. Kinh tế tuần hoàn

Theo Tổ chức Phát triển Công nghiệp Liên Hợp quốc (UNIDO), nền kinh tế tuần hoàn là một chu trình sản xuất khép kín, các chất thải được tái sử dụng trở thành nguyên liệu cho sản xuất, từ đó, giảm mọi tác động

tiêu cực đến môi trường, hệ sinh thái và sức khỏe con người. Một cách khác, Ellen MacArthur Foundation cho rằng, kinh tế tuần hoàn là một hệ thống mà vật chất

* TS, Trường Đại học Lao động - Xã hội

không bị vứt bỏ mà được tái tạo¹. Trong nền kinh tế tuần hoàn, các sản phẩm và vật liệu được tuần hoàn qua các quy trình như bảo trì, tái sử dụng, tân trang, tái sản xuất, tái chế và ủ phân hữu cơ.

Nền kinh tế tuần hoàn giải quyết những vấn đề về biến đổi khí hậu và các thách thức toàn cầu, như: mất đa dạng sinh học, chất thải và ô nhiễm môi trường bằng cách hạn chế hoạt động kinh tế tiêu tốn các nguồn tài nguyên hữu hạn. Như vậy, kinh tế tuần hoàn khác với kinh tế tuyến tính - một mô hình kinh tế truyền thống mà trong đó các sản phẩm và tài nguyên được sử dụng một lần và sau đó bị loại bỏ hoặc thải ra môi trường dưới dạng rác thải.

Theo khoản 1 Điều 142 *Luật Bảo vệ môi trường* năm 2020, kinh tế tuần hoàn là mô hình kinh tế, trong đó các hoạt động thiết kế, sản xuất, tiêu dùng và dịch vụ nhằm giảm khai thác nguyên liệu, vật liệu, kéo dài vòng đời sản phẩm, hạn chế chất thải phát sinh và giảm thiểu tác động xấu đến môi trường.

Kinh tế tuần hoàn có các mô hình kinh doanh, như: mô hình nền tảng chia sẻ, mô hình kéo dài vòng đời sản phẩm, mô hình sửa chữa và bảo trì, mô hình tái chế... theo nguyên tắc là giảm khai thác, tăng hiệu quả sử dụng tài nguyên và năng lượng, kéo dài thời gian sử dụng vật liệu thiết bị sản phẩm, hạn chế chất thải phát sinh. Kinh tế tuần hoàn giúp thúc đẩy tăng trưởng, tạo việc làm và góp phần bảo vệ môi trường. Bên cạnh đó, giúp doanh nghiệp tối ưu hóa nguồn tài nguyên, hạn chế lãng phí, giảm tác động tiêu cực đến môi trường, nâng cao hình ảnh thương hiệu của doanh nghiệp đối với khách hàng và đối tác. Mô hình sản xuất kinh tế tuần hoàn cũng góp phần bảo vệ nền kinh tế khỏi những biến động về giá cả tài nguyên, các cuộc khủng hoảng địa chính trị, tạo ra giá trị kinh tế và góp phần vào quá trình tăng trưởng xanh và bền vững.

2. Một số kết quả bước đầu của kinh tế tư nhân khi tham gia kinh tế tuần hoàn

Sau gần 40 năm đổi mới cùng với kinh tế nhà nước và kinh tế tập thể, kinh tế tư nhân đã từng bước phát triển cả về số lượng và chất lượng. Khu vực kinh tế tư nhân hiện có khoảng hơn 940 nghìn doanh nghiệp và hơn 5 triệu hộ kinh doanh đang hoạt động, đóng góp khoảng 50% GDP, hơn 30% tổng thu ngân sách nhà nước và sử dụng khoảng 82% tổng số lao động, là lực lượng quan trọng thúc đẩy đổi mới sáng tạo, nâng cao năng suất lao động, gia tăng năng lực cạnh tranh quốc gia, góp phần xóa đói, giảm nghèo, ổn định đời sống xã hội. Nhiều doanh nghiệp tư nhân đã phát triển lớn mạnh, khẳng định thương hiệu và vươn ra thị trường khu vực, thế giới².

Trong bối cảnh mới, kinh tế tư nhân đóng vai trò trung tâm, từ sản xuất, tiêu dùng đến tái chế và đổi mới công nghệ. Tuy nhiên, quá trình chuyển đổi sang kinh tế tuần hoàn của kinh tế tư nhân hiện nay mới chỉ đạt được một số kết quả bước đầu.

Thời gian qua, kinh tế tuần hoàn đã được thực hiện trong một số lĩnh vực. Trong nông nghiệp, từ những năm 70 thế kỷ XX các mô hình kinh tế tuần hoàn đã được ứng dụng và trở nên phổ biến trong các hộ cá thể, như: mô hình vườn - ao - chuồng, rừng - vườn - ao - chuồng. Các mô hình này tạo nên một vòng tròn khép kín trong sản xuất nông nghiệp, giúp tối ưu hóa việc sử dụng tài nguyên, như: đất, nước và chất thải, từ đó, tăng cường năng suất sản xuất và giảm tác động tiêu cực đến môi trường.

Trong lĩnh vực phát triển năng lượng tái tạo, nhiều doanh nghiệp đã đầu tư vào phát triển năng lượng điện mặt trời, điện gió và điện sinh khối với nguồn gỗ phế phẩm, phụ phẩm nông nghiệp...

Trong lĩnh vực công nghiệp, kinh tế tuần hoàn cũng đã được nhiều doanh nghiệp tư nhân từng bước ứng dụng các mô hình tuần hoàn, như: tái chế, chia sẻ tài nguyên và kéo

dài vòng đời sản phẩm. Chẳng hạn, như: Tập đoàn Tân Á Đại Thành thu hồi thép không gỉ từ bồn nước cũ để tái sản xuất; Vinamilk, TH Group đã giảm phát thải trong chuỗi cung ứng bằng cách thu gom vỏ hộp sữa, tái chế bao bì sản phẩm; Nestle sản xuất gạch hay vật liệu lợp mái nhà từ hộp sữa; Heineken Việt Nam tái sử dụng hoặc tái chế gần 99% rác thải hoặc sản phẩm phụ của quá trình sản xuất bia; Unilever Việt Nam đã thực hiện một chương trình thu gom và tái chế bao bì nhựa; Tôn Hoa Sen sử dụng tôn cũ từ các công trình đã tháo dỡ làm nguyên liệu để sản xuất tôn mới, hoặc tái chế thành các vật liệu xây dựng khác, như: tấm lợp, vách ngăn, đồ dùng gia đình...

Mô hình tận dụng phế phẩm, phụ phẩm trong sản xuất được áp dụng ở nhiều doanh nghiệp, như: dùng phế phẩm ngành sản xuất mía đường để làm rượu, phát điện; dùng tro xỉ nhà máy nhiệt điện làm vật liệu xây dựng. Nhiều hộ gia đình ở các làng nghề đã thực hiện tái chế phế liệu, rác thải sinh hoạt và công nghiệp, như: tái chế đồ nhựa, tái chế giấy vụn...

Mặt khác, một số khu công nghiệp định hướng kinh tế tuần hoàn bắt đầu được hình thành, phát triển theo mô hình sinh thái tuần hoàn, như: Khu công nghiệp Hiệp Phước (TP. Hồ Chí Minh), Khu công nghiệp Hòa Khánh (Đà Nẵng), Khu công nghiệp Trà Nóc 1 và 2 (Cần Thơ), Khu công nghiệp Amata (Đồng Nai) và Khu công nghiệp Nam Cầu Kiền, Khu công nghiệp Deep C (Hải Phòng). Những khu công nghiệp này áp dụng mô hình cộng sinh công nghiệp, trong đó chất thải của một doanh nghiệp có thể trở thành nguyên liệu đầu vào của doanh nghiệp khác, góp phần giảm thiểu rác thải và sử dụng tài nguyên hiệu quả.

Tuy nhiên, các khu công nghiệp sinh thái theo hướng tuần hoàn hiện nay còn rất ít. Thực tiễn, kinh tế tư nhân đóng góp cho nền kinh tế ngày càng lớn nhưng quá trình chuyển đổi từ mô hình kinh tế tuyến tính sang kinh tế tuần hoàn còn chậm³.

3. Các rào cản đối với kinh tế tư nhân khi tham gia kinh tế tuần hoàn

3.1. Rào cản về nhận thức

Doanh nghiệp thường tiếp cận kinh tế tuần hoàn từ góc độ xu hướng và trách nhiệm bảo vệ môi trường mà không cho rằng kinh tế tuần hoàn sẽ kết nối với giá trị kinh tế và đổi mới mô hình kinh doanh. Các chủ thể kinh tế tư nhân vẫn lấy mục tiêu ngắn hạn về lợi nhuận là chính mà chưa cân nhắc đến các lợi ích lâu dài, bền vững trong bối cảnh đất nước hội nhập ngày càng sâu rộng vào kinh tế thế giới, chưa hiểu rõ về lợi ích tài chính nếu phát triển các quy trình mới theo hướng tuần hoàn. Khu vực kinh tế tư nhân vẫn đang tập trung vào việc tạo ra giá trị ngắn hạn, trong khi mô hình kinh tế tuần hoàn là mô hình tạo ra giá trị dài hạn.

Các chủ thể kinh tế tư nhân chưa muốn tham gia kinh tế tuần hoàn do sự chuyển đổi sẽ làm gián đoạn các quy trình kinh doanh theo kinh tế tuyến tính mà họ đã thiết lập. Một số doanh nghiệp có ý định thực hiện kinh tế tuần hoàn, tuy nhiên, động lực của họ xuất phát từ việc tham gia kinh tế tuần hoàn để được hưởng các ưu đãi, hỗ trợ của Nhà nước mà chưa xem xét trên cơ sở lợi ích kinh tế, trách nhiệm xã hội của cá nhân và doanh nghiệp.

3.2. Rào cản về năng lực tài chính và công nghệ

Khu vực kinh tế tư nhân, gồm: các hộ gia đình và đa phần là doanh nghiệp nhỏ và siêu nhỏ, tiềm lực tài chính và trình độ quản trị hạn chế, thiếu sự kết nối với nhau cũng như kết nối với khu vực đầu tư trực tiếp nước ngoài; chậm chuyển đổi số, chưa tận dụng tốt các cơ hội mà cách mạng công nghiệp 4.0 mang lại, rất ít doanh nghiệp đầu tư vào nghiên cứu và phát triển (R&D), ít chú trọng đổi mới mô hình kinh doanh, đổi mới công nghệ hoặc sáng tạo sản phẩm mới. Vì vậy, rất khó thúc đẩy năng lực cạnh tranh, nâng giá trị doanh nghiệp và vươn tới đẳng cấp quốc tế.

Việc chuyển đổi sang kinh tế tuần hoàn, thay đổi quy trình sản xuất, đào tạo nhân lực,

đầu tư vào công nghệ tái chế... đòi hỏi vốn lớn, trong khi khả năng tài chính của các chủ thể kinh tế tư nhân hạn chế. Ngoài những hạn chế nội tại, các doanh nghiệp tư nhân còn gặp nhiều rào cản trong tiếp cận nguồn lực, đặc biệt là vốn tín dụng, đất đai, tài nguyên và nhân lực chất lượng cao. Nhiều hộ kinh tế cá thể vẫn theo nếp kinh doanh cũ, thiếu động lực phát triển thành doanh nghiệp⁴.

Ngoài ra, chuyển đổi sang kinh tế tuần hoàn sẽ xuất hiện nhu cầu thiết kế lại hầu hết các hàng hóa ứng dụng các công nghệ thân thiện với môi trường, công nghệ hỗ trợ mạng lưới logistics cũng có thể phức tạp hơn. Vốn đầu tư lớn nhưng lợi nhuận chỉ đến trong dài hạn. Những công ty có nguồn tài chính mạnh mới đủ khả năng đầu tư vào công nghệ tiên tiến. Trong khi đó, tiềm lực, quy mô sản xuất - kinh doanh của khu vực kinh tế tư nhân còn nhỏ lẻ, manh mún nên chưa chuyển biến để đáp ứng việc đầu tư công nghệ cao cho quá trình chuyển sang kinh tế tuần hoàn.

3.3. Rào cản về chính sách

Việt Nam đã ban hành các chủ trương, chính sách về chuyển đổi mô hình tăng trưởng theo hướng bền vững. Tuy nhiên, kinh tế tư nhân vẫn gặp không ít khó khăn khi tham gia kinh tế tuần hoàn do những quy định chưa rõ ràng, thiếu cơ chế khuyến khích và thủ tục hành chính phức tạp. Các chính sách tiếp cận nguồn vốn, công nghệ, thị trường, đặc biệt là trong các lĩnh vực, như: tái chế, tái sử dụng chất thải và sản xuất xanh chưa tạo điều kiện cho kinh tế tư nhân, chưa thực sự hiệu quả và công bằng giữa các khu vực kinh tế. So với doanh nghiệp tư nhân, trong nhiều trường hợp, doanh nghiệp nhà nước và doanh nghiệp nước ngoài vẫn nhận được nhiều ưu đãi hơn. Chẳng hạn, doanh nghiệp nhà nước thường thuận lợi hơn trong tiếp cận đất đai, vốn, tín dụng; doanh nghiệp nước ngoài lại thường được hỗ trợ tốt hơn về thuế, thủ tục hải quan và cả tiếp cận đất đai. Kinh tế tư nhân vẫn yếu thế hơn trong tiếp

cận các nguồn lực này, họ cũng thiếu hướng dẫn rõ ràng từ Nhà nước.

Chính sách phát triển kinh tế tuần hoàn chưa tạo ra sự đồng bộ trong hoạch định, điều hành chính sách, pháp luật và thực tiễn sản xuất - kinh doanh của các thành phần kinh tế, trong đó có kinh tế tư nhân. Kinh tế tuần hoàn đòi hỏi từ các nhà hoạch định chính sách, nhà quản lý, chủ cơ sở sản xuất - kinh doanh phải tư duy lại sao cho phù hợp và ăn khớp về cách thức phát triển, phối hợp, điều hành đến thiết kế sản phẩm, quy trình phân phối hàng hóa. Tuy nhiên, chiến lược, quy hoạch, kế hoạch, sự phối hợp giữa các cấp, các ngành; tư duy liên ngành, liên vùng trong phát triển kinh tế tuần hoàn chưa đồng bộ và hiệu quả. Công tác tuyên truyền giáo dục hạn chế, chưa có đầy đủ bộ tiêu chuẩn, quy chuẩn kỹ thuật về sản phẩm, hàng hóa và chất thải để làm căn cứ áp dụng trong quá trình chuyển đổi sang kinh tế tuần hoàn.

3.4. Rào cản về nhu cầu thị trường

Hiện nay, nhu cầu đối với các sản phẩm được sản xuất theo mô hình kinh tế tuần hoàn không đáng kể, người tiêu dùng thiếu tin tưởng, ít quan tâm đến tính bền vững, thích mua một sản phẩm mới hơn là sửa chữa một sản phẩm cũ. Giá sản phẩm của mô hình tuần hoàn cao hơn sản phẩm thông thường được sản xuất bởi kinh tế tuyến tính. Người tiêu dùng cũng chưa sẵn sàng trả nhiều tiền hơn cho sản phẩm bền vững. Ngoài ra, tâm lý người tiêu dùng vẫn chưa quen với việc quyền sở hữu sẽ bị thay thế bởi quyền sử dụng trong mô hình kinh tế chia sẻ của kinh tế tuần hoàn nên cũng không tạo ra nhiều nhu cầu cho kinh tế tư nhân khai thác để đáp ứng. Những điều này khiến doanh nghiệp không có động lực đầu tư vào mô hình tuần hoàn.

4. Một số giải pháp

Với mục tiêu kinh tế tư nhân phấn đấu trở thành lực lượng chủ lực, đi đầu trong ứng dụng công nghệ và đổi mới, sáng tạo nhằm đạt

mục tiêu đóng góp khoảng 70% GDP vào năm 2030⁵, kinh tế tư nhân sẽ là lực lượng quan trọng trong quá trình chuyển đổi sang kinh tế tuần hoàn. Các giải pháp đưa ra bao gồm:

Thứ nhất, giải phóng tối đa các nguồn lực phát triển cho kinh tế tư nhân, tạo cơ hội cho kinh tế tư nhân tiếp cận hiệu quả các nguồn lực quan trọng, như: vốn, đất đai, nhân lực, công nghệ để tham gia kinh tế tuần hoàn một cách thuận lợi, bình đẳng với các thành phần kinh tế khác. Xây dựng khung pháp lý, các chính sách đồng bộ, tạo động lực thông qua ưu đãi thuế và hỗ trợ tín dụng. Có cơ chế, chính sách đặc biệt hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa, thành lập quỹ hỗ trợ kinh tế tư nhân chuyển đổi sản xuất - kinh doanh sang mô hình kinh tế tuần hoàn.

Thứ hai, thúc đẩy làn sóng khởi nghiệp, đổi mới sáng tạo, ứng dụng công nghệ mới và chuyển đổi sang mô hình kinh tế tuần hoàn. Cần có những chính sách hỗ trợ mạnh mẽ và hiệu quả để thúc đẩy doanh nghiệp tư nhân ứng dụng công nghệ, đổi mới sản phẩm, nâng cao giá trị gia tăng. Sự đổi mới sáng tạo và kinh tế tuần hoàn hỗ trợ nhau trong việc xây dựng giá trị và phát triển bền vững cho xã hội và doanh nghiệp.

Thứ ba, xây dựng hệ thống chỉ tiêu và cơ sở dữ liệu quốc gia về kinh tế tuần hoàn, hoàn thiện các quy định về tiêu chuẩn môi trường, thiết lập tiêu chuẩn và chứng nhận sản phẩm tuần hoàn, đưa ra hướng dẫn cụ thể về việc thực hiện các biện pháp sản xuất sạch hơn và tối ưu hóa tài nguyên.

Thứ tư, kết nối thị trường giúp tạo dựng niềm tin nơi người tiêu dùng và động lực cho các chủ thể kinh tế tư nhân sản xuất sản phẩm tuần hoàn. Thúc đẩy liên kết chuỗi giá trị, kết nối nhà cung cấp - sản xuất - tiêu dùng - tái chế trong mô hình khép kín, khuyến khích sự tham gia của các tổ chức khoa học và công nghệ, hiệp hội nghề nghiệp tham gia vào tư vấn đánh giá trong quá trình thực hiện kinh tế tuần hoàn.

Thứ năm, tăng cường đào tạo và truyền thông, phổ biến kiến thức kinh tế tuần hoàn đến doanh nghiệp và cộng đồng để dẫn đến hiểu biết chung: kinh tế tuần hoàn không chỉ là một cách để tái chế mà còn là cơ hội để doanh nghiệp tạo giá trị thông qua việc sử dụng tài nguyên một cách hiệu quả và phát triển bền vững. Kinh tế tuần hoàn không chỉ dành riêng cho doanh nghiệp lớn, doanh nghiệp nhà nước mà là một xu hướng phổ biến, đòi hỏi các chủ thể kinh tế tư nhân chủ động thực hiện trách nhiệm xã hội và cũng chính là phục vụ cho lợi ích lâu dài của kinh tế tư nhân.

5. Kết luận

Phát triển kinh tế tuần hoàn là hướng đi bảo đảm sản xuất và tiêu dùng bền vững, nâng cao chất lượng tăng trưởng, cải thiện năng lực cạnh tranh quốc gia. Việc thúc đẩy khu vực kinh tế tư nhân tham gia kinh tế tuần hoàn là điều tất yếu trong quá trình chuyển đổi này, tuy nhiên cần một chiến lược tổng thể và sự phối hợp chặt chẽ giữa Chính phủ, các chủ thể sản xuất - kinh doanh của kinh tế tư nhân để tháo gỡ các rào cản hiện hữu □

Chú thích:

1. Ellen MacArthur Foundation (2024). *What is a Circular Economy?* <https://www.ellenmacarthurfoundation.org>
2. Bộ Chính trị (2025). *Nghị quyết số 68-NQ/TW ngày 04/5/2025 về phát triển kinh tế tư nhân.*
3. Hương Nguyễn (2024). *Khu công nghiệp sinh thái: Tăng lợi thế cạnh tranh, hướng tới phát triển bền vững.* <https://moit.gov.vn>, ngày 17/10/2025.
- 4, 5. *Phát triển kinh tế tư nhân - đòn bẩy cho một Việt Nam thịnh vượng.* <https://xaydungchinhachsach.chinhphu.vn>, ngày 02/4/2025.

Tài liệu tham khảo:

1. Quốc hội (2020). *Luật Bảo vệ môi trường năm 2020.*
2. Barros, V., Matos, P. V., Sarmiento, J. M., & Vieira, P. R (2022). *M&A activity as a driver for better ESG performance.* Journal of Cleaner Production, 175, pp. 121-338.